

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
RPO-621373-IV/09/JP

Warszawa, 16. 12. 2011 r.

00-090 Warszawa   Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 22 827 64 53

Pan
Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości
Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od wierzycieli (*tj. współwłaścicieli, którym w wyniku podziału przypadła całość lub część nieruchomości budynkowej*), którzy pomimo posiadania tytułu wykonawczego, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności nie są w stanie skutecznie doprowadzić do eksmisji byłych współwłaścicieli, którzy przed dokonaniem zniesienia współwłasności tą nieruchomości władali.

Zgodnie z art. 624 ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (*Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.*) (dalej: k.p.c.) jeżeli w wyniku podziału całość rzeczy albo jej część przypadnie współwłaścicielowi, który nie włada tą rzeczą lub jej częścią sąd w postanowieniu o zniesieniu współwłasności orzeknie również co do wydania jej przez pozostałych współwłaścicieli, określając stosownie do okoliczności termin wydania.

Literalna wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że przedmiotem postanowienia o zniesieniu współwłasności, w przypadku określonym w dyspozycji art. 624 k.p.c. powinno być m.in. nakazanie wydania rzeczy współwłaścicielom, którym w wyniku podziału przypadła całość lub część rzeczy. Charakter rzeczy podlegającej wydaniu jest irrelevantny na gruncie tego przepisu. W szczególności dotyczy on wydania nieruchomości zarówno gruntowej, budynkowej, jak i lokalowej. Wątpliwe jest jednak, czy przepis ten stanowi podstawę prawną do orzeczenia w przedmiocie nakazania opróżnienia pomieszczenia przez współwłaścicieli, którzy dotychczas pomieszczeniem władali, ale pomieszczenie to na skutek zniesienia współwłasności im nie przypadło.

Egzekucja świadczeń niepieniężnych w zakresie wydania nieruchomości albo opróżnienia lokalu odbywa się w trybie przewidzianym w art. 1046 k.p.c. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, jeżeli dłużnik ma wydać nieruchomość lub statek albo opróżnić pomieszczenie, komornik sądu, w którego okręgu rzeczy te się znajdują, wezwie dłużnika do dobrowolnego wykonania tego obowiązku w wyznaczonym stosownie do okoliczności terminie, po którego bezskutecznym upływie dokona czynności potrzebnych do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie.

Nie ulega wątpliwości, że art. 1046 k.p.c. wyraźnie odróżnia roszczenie o wydanie nieruchomości od roszczenia o jej opróżnienie. Wydane na podstawie tego przepisu rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 stycznia 2005 roku w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości oraz szczegółowych warunków, jakim powinno odpowiadać tymczasowe pomieszczenie (*Dz. U. z 2005 r., nr 17, poz. 155*) odrębnie regulowało czynności komornika w przypadku egzekucji obowiązku opróżnienia lokalu (§ 1 - 3 rozporządzenia) oraz wydania nieruchomości (§ 4 rozporządzenia). Wyłącznie § 5 regulujący postępowanie z rzeczami ruchomymi, odnosił się wspólnie do obu rodzajów egzekucji. Rozporządzenie to utraciło wprawdzie moc z dniem 17 listopada 2011 roku, niemniej jednak projekt nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości (projekt z dnia 15 listopada 2011 roku) kwestię tę reguluje w analogiczny sposób.

Stosownie do treści § 6 projektu rozporządzenia przed wykonaniem tytułu wykonawczego nakazującego wydanie nieruchomości komornik wysłuchuje dłużnika, po czym doręcza mu wezwanie do wykonania tego obowiązku w wyznaczonym stosownie do okoliczności terminie. Wysłuchanie powinno zmierzać do ustalenia, jakie czynności będą niezbędne do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie nieruchomości. Projektowane rozwiązanie (podobnie jak i obowiązujące poprzednio) nie określa jednak zakresu czynności niezbędnych do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie nieruchomości.

Z powyższych względów, prawomocne postanowienie w przedmiocie zniesienia współwłasności, zawierające nakaz wydania nieruchomości budynkowej okazuje się nieskutecznym tytułem wykonawczym. W skargach wierzyciele wskazują iż składając do komornika wnioski o wszczęcie postępowania egzekucyjnego i przedkładając tytuł wykonawczy, spotykają się z problemem eksmisji byłych właścicieli. Komornicy sądowi, do których zgłaszają się wierzyciele, stoją na stanowisku, że w zakresie wydania nieruchomości budynkowej swoje czynności mogą ograniczyć praktycznie jedynie do wręczenia kluczy - tj. do dopuszczenia do współposiadania. Ponadto, wskazują na konieczność legitymowania się dodatkowym orzeczeniem sądu nakazującym

dłużnikowi opuszczenie i opróżnienie lokalu. Wprowadzenie współwłaściciela w posiadanie nieruchomości, przy braku podjęcia czynności w zakresie opróżnienia pomieszczenia sprawia, że taki tytuł wykonawczy nie stanowi skutecznego narzędzia doprowadzenia do sytuacji, w której nowy właściciel całej nieruchomości może korzystać z atrybutów prawa własności przysługujących mu na podstawie art. 140 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (*Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.*).

Jednocześnie - jak wskazują skargi skierowane do Rzecznika - pozwy eksmisyjne składane przez wierzycieli, wobec odmowy po stronie komornika przeprowadzenia egzekucji, która obejmowałaby swoim zakresem opróżnienie nieruchomości, podlegają odrzuceniu. W uzasadnieniach swych rozstrzygnięć sądy wskazują iż jeżeli lokal mieszkalny nie stanowi przedmiotu własności odrębnego od nieruchomości, na której jest usytuowany, to jest on częścią nieruchomości, której wydanie uprzednio nakazano w postanowieniu w przedmiocie zniesienia współwłasności. Nadto, wskazują że orzeczenie o zniesieniu współwłasności, dotyczy również wydania lokalu mieszkalnego, a więc jego opuszczenia i opróżnienia. Pozwy te są odrzucane na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

W praktyce dochodzi zatem do sytuacji, w której z jednej strony komornicy sądowi odmawiają podjęcia czynności zmierzających do opróżnienia lokalu, a z drugiej strony sądy powszechne odrzucają pozwy o opróżnienie lokalu. Jak się wydaje, rozbieżność stanowisk w tym zakresie wynika z wątpliwości co do zakresu rozstrzygnięcia na podstawie art. 624 k.p.c. Z kolei wykładnia art. 1046 k.p.c. i projektowanych przepisów wykonawczych prowadzi do wniosku o odmienności w zakresie egzekucji obowiązku polegającego na wydaniu nieruchomości albo opróżnieniu lokalu. Sytuacja taka wywołuje stan niepewności prawnej po stronie wierzycieli, którzy nie mogą skutecznie doprowadzić do opróżnienia lokalu i korzystać w pełni z atrybutów przysługującego im prawa własności.

Podobny problem Rzecznik podnosił w korespondencji z Ministrem Sprawiedliwości w sprawie RPO-589367-V-JK/08. W sprawie tej Rzecznik wskazywał na nieskuteczność prawomocnego postanowienia o przysądzeniu własności wydawanego na podstawie art. 999 § 1 k.p.c. Ustawą z dnia 16 września 2011 roku o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (*Dz. U. Nr 233, poz. 1381 ze zm.*) wprowadzono zmianę w art. 999 § 1 k.p.c. poprzez wskazanie, że prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności jest tytułem wykonawczym do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości i opróżnienia znajdujących się na tej nieruchomości pomieszczeń bez potrzeby nadania mu klauzuli wykonalności.

Celem ustalenia jednoznacznego stanowiska komorników sądowych w zakresie stosowanej przez nich wykładni art. 624 k.p.c. i art. 1046 § 1 k.p.c, Rzecznik zwrócił się do Prezesa Krajowej Rady Komorniczej z prośbą o zajęcie stanowiska. Prezes wskazał, że z art. 624 k.p.c. wynika jedynie, że w postanowieniu o zniesieniu współwłasności rzeczą sądu jest nakazanie wydania rzeczy współwłaścicielowi, któremu rzecz przypadła, a nie nakazanie opróżnienia (*eksmisji byłych współwłaścicieli z lokalu*). Nadto, Prezes zwrócił uwagę, że o ile na gruncie przepisu art. 624 k.p.c. można by twierdzić, że obowiązek wydania rzeczy (*lokalu*) obejmuje także obowiązek usunięcia z niego osób dotychczas zajmujących lokal, o tyle na etapie postępowania egzekucyjnego komornik zobowiązany jest do postępowania zgodnie z treścią art. 1046 § 1 k.p.c, który wyraźnie odróżnia obowiązek wydania rzeczy od obowiązku opróżnienia pomieszczenia. W ocenie Prezesa Krajowej Rady Komorniczej konieczne jest, by w orzeczeniu o zniesieniu współwłasności sądy precyzyjnie, w zależności od rodzaju nieruchomości, określały obowiązek dłużnika: w sytuacji, gdy przedmiotem zniesienia współwłasności jest nieruchomość gruntowa - nakazywały osobom, które władały rzeczą do jej wydania, zaś w przypadku nieruchomości lokalowych - nakazywały opuszczenie i opróżnienie lokalu.

Rzecznik podziela przedstawione wyżej stanowisko Prezesa Krajowej Rady Komorniczej. Należy jednak zwrócić uwagę, że możliwość precyzyjnego i dostosowanego do sytuacji określenia obowiązku dłużnika stoi w sprzeczności z obowiązującym brzmieniem art. 624 k.p.c, który pozwala jedynie na orzeczenie w przedmiocie wydania nieruchomości. Przepis ten nie uprawnia sądu do orzeczenia w przedmiocie opróżnienia lokalu zajmowanego przez współwłaściciela, który nim władał przed dokonaniem zniesienia współwłasności. Z tego względu celowym byłoby dokonanie zmiany w art. 624 k.p.c. poprzez wskazanie, że w razie potrzeby sąd orzeka także o obowiązku opróżnienia pomieszczenia zajmowanego przez współwłaścicieli, którzy dotychczas nim władali. Pozwoli to na skuteczną egzekucję prawomocnych postanowień w przedmiocie zniesienia współwłasności, zgodną z przepisami o postępowaniu egzekucyjnym, a w szczególności w zgodzie z zasadami wynikającymi z treści art. 1046 § 1 k.p.c.

Mając to wszystko na uwadze, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 roku o Rzeczniku Praw Obywatelskich (*tekst jednolity Dz. U. z 2001 r., nr 14, poz. 147 ze zm.*) przekazuję Panu Ministrowi powyższe uwagi z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie, a jeśli podzieli Pan Minister przedstawioną w niniejszym wystąpieniu argumentację, o spowodowanie podjęcia prac nad nowelizacją w omawianym zakresie art. 624 k.p.c.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich